

Tadeusz Skoczek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Kronika roku Honorata Koźmińskiego

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął 22 czerwca 2016 roku uchwałę w sprawie ustanowienia roku 2017 „Rokiem Adama Chmielowskiego i błogosławionego Honorata Koźmińskiego”, w której czytamy między innymi:

W roku 2016 przypada (...) 100. rocznica śmierci błogosławionego Honorata Koźmińskiego, kapucyna, który całym swoim życiem dowiódł, że wartości, którymi się kierował, i działania, jakie podejmował, służyć miały drugiemu człowiekowi, a zwłaszcza temu najbardziej potrzebującemu – jego rozwojowi zarówno duchowemu, jak i społecznemu. Rozwojowi tak istotnemu, zwłaszcza w trudnych latach niewoli narodowej i niezbędnemu dla podtrzymania, za wszelką cenę, polskiej wspólnoty narodowej, zarówno w sferze duchowej, jak i materialnej.

Fragment tego aktu zacytować możemy z albumu starannie zredagowanego przez o. Grzegorza Filipiuka OFMCap. Ogłoszony w Monitorze Polskim akt prawny sugerujący przypomnienie kolei życia oraz działalności św. Brata Alberta Chmielowskiego oraz bł. Honorata wynikał z uprzedniej dużej aktywności oraz przygotowań różnych środowisk.

Ojcowie kapucyni od kilku lat współpracują z Muzeum Niepodległości. Przy okazji inauguracji 185 rocznicy Powstania Listopadowego 29 listopada 2015 roku otworzono celę pamięci Honorata Koźmińskiego w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Nie udało się ustalić, w którym miejscu przebywał przyszły błogosławiony, zdecydowano więc o utworzeniu celi symbolicznej. Ojcowie kapucyni przekazali do niej pamiątki oraz obraz przedstawiający bł. Honorata. W uroczystości wziął udział marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik, a życiorys patrona miejsca przedstawili dr Jacek Macyszyn oraz o. Gabriel Bartoszewski. Z rocznicowej okazji w katedrze polowej Wojska Polskiego odbył się uroczysty koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych pod batutą majora Artura Czereszewskiego, przygotowany i poprowadzony przez Zyg-

munta Kościelskiego. Wieczorem w kościele Przemienienia Pańskiego przy ulicy Miodowej odbyła się uroczysta msza św. poprowadzona przez bpa seniora Antoniego Pacyfika Dydycza, kapucyna.

Dodajemy tę informację, aby przypomnieć sobie i Czytelnikom fakty, które poprzedziły Rok Honorata.

W kalendarzu oficjalnych imprez przypomnianych w prezentowanej publikacji znajdziemy już omówienie kolejnej ważnej imprezy. W rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego, przypadającą w 2017 roku w niedzielę, odbyła się w sali kinowej Muzeum Niepodległości w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów konferencja naukowa „Błogosławiony Honorat Koźmiński i jego czasy” (czytamy o tym na stronach 67–73 omawianej publikacji), podczas której przypomniano związki postaci z miejscem. Pochodzący z Białej Podlaskiej Waclaw Koźmiński (w zakonie przybrał imię Honorat) wędrował wraz z ojcem architektem i rodziną – przez Włocławek i Płock do Warszawy, gdzie zawitał na dłużej. W roku 1844 lub 1845 rozpoczął naukę w tutejszej Szkole Sztuk Pięknych. Tutaj wchodząc w zrewolucjonizowane środowisko młodych i gniewnych, ulegając modom i zapewne namowom, stawia rozum ponad wiarę.

Waclaw Koźmiński, mówiąc wprost, traci wiarę. Na drugim roku studiów, podejrzany o udział w spisku antyrosyjskim, zostaje aresztowany. O. Grzegorz Filipiuk ustalił, że było to prawdopodobnie 2 kwietnia 1846 roku. Dwa miesiące przetrzymywany był na Pawiaku, później przewieziono go do osławionego carskiego więzienia w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Tu przeżywa olśnienie, nawraca się. Znana jest data tego aktu, 15 sierpnia 1846, z jego wspomnień:

Gdy byłem w Cytadeli, zamiast się upokorzyć, poznać swoje straszne grzechy, to jeszcze wymówki Mu [Bogu] robiłem, że mnie nie ratuje, jakoby niewinnego, i ze słowami bluźnierstwa wpadłem w obłąkanie, w którym trzy tygodnie zostałem.

Po akcie nawrócenia Waclawa więziono jeszcze kolejne 7 miesięcy. Potem kończy kurs architektury, także być może malarstwa i rzeźby, oraz wstępuje do zakonu kapucynów, rozpoczynając nowicjat w Lubartowie (21 grudnia 1848). W 1852 roku przyjmuje święcenia kapłańskie. Po jakimś czasie wraca na Cytadelę, już jako spowiednik.

Ojcowie Kapucyni mieli bowiem ten wątpliwy „przywilej” towarzyszenia skazańcom do miejsca stracenia. Był między innymi spowiednikiem i świadkiem ostatnich minut życia o. Agrypina Konarskiego, kapucyna skazanego na śmierć za czynny udział w Powstaniu Styczniowym (stracony 13 czerwca 1863) oraz Jana Jeziorańskiego, straconego 5 sierpnia 1864 roku

wraz z Romualdem Truguttem, Rafałem Krajewskim, Józefem Toczyskim i Romanem Żulińskim.

W oficjalnym kalendarzu imprez związanych z stuleciem śmierci o. Honorata znajdowały się coroczne Spacery Honorackie po cmentarzu na Powązkach. Wydawcy recenzowanej publikacji przypominają nam, że pierwszy odbył się 5 listopada 2016 r. Grupa blisko 80 zainteresowanych odwiedziła groby Aleksandra Koźmińskiego – brata bł. Honorata, Hieronima Kahla – brata matki, groby sióstr ze zgromadzeń honorackich, miejsce pochowku Agatona Gillera, Pięciu Poległych przed wybuchem Powstania Styczniowego, a także bp. Stanisława Galla, Władysława Reymonta i Józefa Elsnera. W prezentowanym albumie znajdujemy dokumentację fotograficzną tego spaceru oraz życiorysy odwiedzanych.

Drugi spacer po Starych Powązkach zorganizowano 22 kwietnia 2017. Podobnie jak poprzedni prowadzili go Michał Cieślak z Muzeum Niepodległości i o. Grzegorz Filipiuk OFMCap.

Tradycyjne obchody Święta Niepodległości w Roku Honorackim miały specjalną oprawę. 10 listopada 2016 r. zapalono znicz w Bramie Straceń Cytadeli Warszawskiej, przedstawiciele najwyższych władz państwowych i samorządowych złożyli wieńce i kwiaty. Następnie uczestnicy zwiedzili Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej z celą bł. Honorata. Wieczorem przed monumentalnym dziełem malarskim Aleksandra Sochaczewskiego *Pożegnanie Europy* odbył się koncert pieśni kościelnych i patriotycznych w wykonaniu znakomitego duetu. Jakub i Jacek Mielcarkowie zachwycaли nowatorską formą prezentacji utworów związanych z chrześcijańskimi Wszystkimi Świętymi i narodowym Świętem Niepodległości.

Niezwykła lekcja historii odbyła się z inspiracji oo. kapucynów 6 maja 2017 na terenie Cytadeli Warszawskiej (pisze o tym o. Grzegorz Filipiuk na s. 93). Rozpoczęto plenerową mszą św. koncelebrowaną przez bp. Antoniego Pacyfika Dydyca. Autorzy albumu prezentują fotografie oraz program uroczystości. Po nabożeństwie wystąpił chór Towarzystwa Śpiewaczego „Harfa”. Następnie biskup poświęcił celę pamięci o. Honorata. W konferencji prof. Janusz Odziemkowski barwnie odmalował stosunki społeczne w XIX-wiecznej Polsce oraz misję i rolę Kościoła w budzeniu narodowych uczuć i sumień. Jan Engelgard przedstawił zgromadzonym historię Cytadeli Warszawskiej i rolę duchowieństwa w podtrzymywaniu na duchu skazańców. Piotr Stasiński zreferował zgromadzonym rolę kapucynów i bł. Honorata w naszej historii. W plenerze grupy rekonstrukcyjne przedstawiły interesujące inscenizacje wydarzeń historycznych. W programie *Ostatnia posługa* uczestniczyły regularne oddziały wojsk rosyjskich, pojechały o.

Agrypina Konarskiego, przedstawiły jego ostatnią drogę, w której towarzyszył mu o. Honorat (Grzegorz Filipiuk). Czytelnicy mają szansę zapoznać się z fragmentami scenariusza tej inscenizacji oraz bogatą dokumentacją fotograficzną (strony 94–105).

Opisując *pro domo sua* wyłącznie akcenty Roku Honorackiego, jakie odbywały się w Muzeum Niepodległości i jego oddziałach, warto dodać, że współpraca z Zakonem Braci Mniejszych Kapucynów trwa nadal.

W Salonie Dobrej Książki im. Tadeusza Górnego przedstawiono znakomitą publikację zredagowaną przez o. Grzegorza Filipiuka pt. *Bł. Honorat Koźmiński. Czego dziś potrzeba Polsce i Europie. Patriotyzm i cywilizacja chrześcijańska*. Nagranie filmowe umieszczone 1 lipca 2019 roku na portalach społecznościowych można wciąż oglądać.

Prezentowane wydawnictwo jest dziełem kunsztu autorskiego i wydawniczego. Zgromadzone fotografie, znakomicie przygotowane do druku przez Piotra Jaworka, podnoszą wartość wizualną i artystyczną dzieła. Całość jest godna naśladowania i stanowi wzór, jak powinno się edytować wydawnictwa sprawozdawcze i dokumentacyjne. Ciekawie i atrakcyjnie.

Tadeusz Skoczek

2016, 2017. Kronika Roku Błogosławionego Honorata, Grzegorz Filipiuk OFMCap (red.), Wydawnictwo Foto Liner SC, Warszawa 2020, ss. 224.